

GÖTEBORGS UNIVERSITET

HANDELSHÖGSKOLAN

IFRS 15

- En kvantitativ undersökning av påverkan på nettoomsättning för telekombranschen i Europa

Kandidatuppsats i företagsekonomi, FEG 313

Externredovisning

Vårterminen 2020

Handledare: Mari Paananen

Författare: Michael Yachouh, 981118

Albin Forsman, 950331

Förord

Kandidatuppsatsen är resultatet av en studie genomförd under våren 2020 vid Göteborgs Universitet.

Vi vill uttrycka tacksamhet till vår handledare Mari Paananen, vars stöd och feedback har varit till stor hjälp.

Trevlig läsning!

Göteborg 2020-05-30 Michael Yachouh & Albin Forsman

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

Kandidatuppsats, Externredovisning VT 2020

Författare: Michael Yachouh och Albin Forsman

Handledare: Mari Paananen

Titel: IFRS 15 - En kvantitativ undersökning av påverkan på nettoomsättning för telekombranschen i Europa

Bakgrund och problem: Redovisning av intäkter har en avgörande roll i finansiella rapporter eftersom de ofta utgör grunden för investeringsbeslut. Intäktsredovisning varit ett omdebatterat problem med avseende till flertalet skandaler kring intäktsredovisning. Bedömningen av flertalet praktiker är att införandet av den nya intäktsstandarden IFRS 15, kan få en stor påverkan på företag inom telekombranschen. Telekombranschen är särskilt påverkad på grund av att avtal med kunder ofta är komplexa och långa. Genom inskickade comment letters framkom det även att flertalet företag inom telekombranschen var kritiska till denna förändring som bland annat skulle skapa en större fluktuation på redovisade intäkter.

Syfte: Syftet med studien är att undersöka hur de förväntningar som praktiker haft på intäktsredovisningen i telekombranschen med införandet av IFRS 15, förhåller sig till förändringen av de redovisade intäkterna i europeiska börsnoterade bolag inom telekombranschen för år 2016 och 2018.

Avgränsningar: Utifrån studiens syfte och frågeställningar kommer en avgränsning genomföras för att enbart studera börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen som redovisar enligt IFRS 15 i sin koncernredovisning. Skälet till att avgränsa oss till samtliga telekombolag i Europa är att det möjliggör för en djupgående analys inom en specifik bransch.

Metod: Datasamling för studien har gjorts genom Capital IQ. Studien har undersökt den procentuella förändringen av intäkter med hänsyn till flertalet kontrollvariabler som kan antas påverka redovisning av intäkter i väsentlig utsträckning. Inledningsvis presenteras deskriptiv statistik följt av parat t-test, Wilcoxon's teckenrangtest, Pearsons korrelationstest och en linjär regressionsanalys.

Resultat och slutsatser: Resultat av studien kan antas följa de förväntningar som fanns bland både praktiker och telekombranschen vid införandet av IFRS 15. För en signifikansnivå på 5% visar studiens hypotesprövning på att det finns en signifikant positiv skillnad mellan intäkter för europeiska telekombolag före kontra efter implementeringen av den nya intäktsstandarden IFRS 15.

Förslag till fortsatt forskning: För att kontrollera för att telekombolag har haft en större effekt på nettoomsättning än resterande branscher, öppnar studien upp för att undersöka andra branscher. Att dessutom bredda studien till att omfatta fler länder skulle öka antalet observationer och troligtvis leda till mer trovärdiga slutsatser.

Nyckelord: IFRS 15, IAS 18, IAS 11, Intäkter, Redovisning, Femstegsmodellen, Intäktserkännande, telekombranschen, telekombolag.

Begreppsdefinition

Big Four De fyra största revisionsbolagen, det vill säga Deloitte, EY, KPMG och PwC.

FASB Financial Accounting Standards Board

IAS International Accounting Standard

IASB International Accounting Standards Board

IFRIC International Financial Reporting Interpretations Committee

IFRS International Financial Reporting Standards

US GAAP Generally Accepted Accounting Principles i USA

SEC Securities and Exchange Commission

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.5 Bidrag	4
1.6 Avgränsningar	4
2. Bakgrund	5
2.1 Intäktsredovisning.....	5
2.2 Femstegsmodellen.....	6
2.3 Förväntad påverkan enligt praktiker.....	7
2.4 Förväntad påverkan enligt telekombranschen.....	8
3. Litteraturgenomgång	10
4. Metod	13
4.1 Forskningsstrategi.....	13
4.2 Regressionsmodell	13
4.3 Studiens beroende variabel	14
4.4 Studiens kontrollvariabler.....	15
4.5 Motivering till valda räkenskapsår	16
4.6 Datainsamling.....	17
4.7 Bortfall.....	17
4.8 Studiens trovärdighet.....	20
5. Empirisk analys	21
6. Diskussion och slutsats	28
6.1 Förslag till vidare forskning.....	30
Referenser	31

1. Inledning

Intäkter utgör ofta den största posten i redovisningen och hur intäkter redovisas blir därför viktigt för bilden av bolaget i den finansiella rapporteringen. För användaren av de finansiella rapporterna är ett bolags intäkter viktiga vid värdering samt vid jämförelser mellan bolag. Intäktsredovisningen ger utrymme för bolaget att göra många bedömningar vilket kan leda till opportunistiskt handlande och sluta i en redovisningsskandal, (Marton et al., 2018a). Ett exempel på det är redovisningsskandalen med Enron i USA som skedde till följd av vad SEC bedömde som manipulering av intäktsredovisning. Ett exempel i Sverige är skandalen med Prosolvia som också är relaterad redovisningen av intäkter och visar på brister i regleringen av redovisning. (Marton, 2015).

Det är brister som ger upphov till sådana skandaler som gör att behovet av normgivare för redovisningsregler finns. Globalt finns två normgivare med stort inflytande, där den ena är International Accounting Standards Board, förkortat som IASB. Den andra är Financial Accounting Standards Board i USA, förkortat som FASB. IASB är den ansvariga utgivaren av International Financial Reporting Standards, IFRS. FASB är den ansvariga utgivaren för Generally Accepted Accounting Principles i USA (US GAAP). (Marton et al., 2018a).

IASB och FASB ingick år 2002 ett avtal om samarbete. Avtalet heter "the Norwalk Agreement", där båda parter inledde ett konvergensprojekt som heter Convergence of Global Accounting Standards. Konvergensprojektets syfte var att harmonisera reglerna för IFRS och US GAAP. Det skulle uppnås dels genom förändringar av befintliga standarder och dels genom att IASB och FASB gemensamt tar fram nya standarder. Detta skulle i sin tur medföra att jämförbarheten ökade mellan bolag som redovisade enligt IFRS och bolag som redovisade enligt US GAAP. (Marton et al., 2018a).

Regleringen kan ha principbaserade standarder eller regelbaserade standarder. En principbaserad standard ger fullt handlingsutrymme under principen medan en regelbaserad standard styrs av handfasta regler. Här skiljer sig IASB från FASB i hur deras standarder är upprättade, IFRS använder principbaserade standarder medan US GAAP använder regelbaserade standarder. I fallet för redovisning av intäkter gör detta att US GAAP minskar risken för att samma typ av transaktion kan redovisas på olika sätt medan IFRS lämnar utrymme för att redovisningen bättre liknar transaktionen. (Benston et al., 2006).

IFRS och US GAAP har innan samarbetet haft olika standarder för redovisning av intäkter vilket gjort det svårt att jämföra ett bolag som använder IFRS med ett bolag som använder US GAAP. Som en del av Convergence of Global Accounting Standards skulle därför IASB och FASB tillsammans arbeta fram nya standarder för sina respektive regelverk som harmoniserade med varandra. För IASB skulle detta bli IFRS 15 och för FASB, Accounting standard codification 606 (ASC 606). Till följd av en ökande komplexitet i avtal arbetade IASB fram IFRS 15, Intäkter från avtal med kunder, som skulle ersätta de två tidigare standarderna, IAS 11 och 18, som hanterade avtal tidigare. För att underlätta för användarna vill man att redovisningen bättre skulle spegla bolagets verkliga ekonomiska prestationer. IFRS 15 togs fram som ett samarbete mellan IASB och FASB med en förhoppning om att skapa redovisningsregler som var lättare att tillämpa globalt, detta samarbete slutfördes dock inte. (Marton et al., 2018a).

1.2 Problemdiskussion

Anledningen till att den nya standarden IFRS 15 togs fram var att IASB bedömde att tidigare standarder som behandlade avtal, IAS 11 och IAS 18, inte var tillräckligt kompletta samt att de var svåra att tolka. Det kunde även uppstå situationer där det inte var självklart vilken standard vissa avtal skulle hanteras med. Många bolag som redovisade enligt IFRS skapade sig då sina egna tolkningar för att hantera dessa problem. I det uppstod dock ett annat problem i att bolagens tolkningar kunde skilja sig mycket från varandra. Detta medförde att avtal kunde redovisas på olika sätt av olika bolag vilket gjorde det svårt för en användare av de finansiella rapporterna att jämföra bolag med varandra. (IASB, 2008).

IFRIC hade som ett tidigare försök till att råda bot på problemen kommit med IFRIC 15 som syftade till att tydliggöra vilken av IAS 11 och IAS 18 som skulle tillämpas för olika situationer. Eftersom jämförbarhet är en av de kvalitativa egenskaper i redovisningen som ska uppfyllas enligt IFRS och att det samtidigt var sådana problem att uppfylla detta rekvisit med IAS 11 och 18, bedömde IASB att det var nödvändigt att ta fram en ny standard. Detta ledde till utvecklingen av IFRS 15 som slog samman de två tidigare standarderna och införde flera förändringar. Till att börja med innehåller IFRS 15 en process i fem steg för att identifiera intäkter. Det är även högre krav på upplysningar i de finansiella rapporterna kring hur bolag gått tillväga i denna identifiering. (IASB, 2008).

Den nya standarden IFRS 15 syftar till att underlätta för användaren av de finansiella rapporterna genom att öka transparensen i identifieringen av intäkter samt att öka jämförbarheten mellan bolag. IFRS 15 har även medfört bieffekter för bolagen som tillämpar standarden. Beroende på bransch kan det medföra krav på stora omstruktureringar inom bolagen för den nya metoden att identifiera intäkter. Dessutom uppstod problem för vissa bolag när intäktsredovisningen förändrades genom att deras resultaträkning påverkades samt att det skapade problem genom att förändringar i lönsamhetsberäkning behövde göras. (Weaver & Woods, 2015).

IASB, Deloitte, EY, Kpmg och PwC har alla undersökt och gjort bedömningar på den påverkan IFRS 15 väntades ha när den implementerats och kom alla fram till att vissa branscher bedöms påverkas mer än andra. Branscherna för Telekom smat mjukvara lyftes fram som två av de branscher som väntades påverkas mest. Telekombranschen är särskilt påverkad på grund av att avtal med kunder ofta är komplexa och långa. Det öppnar upp för följdfrågor som hur utfallet har blivit för telekombolagen, om det är så att olika bolag påverkats olika mycket, samt om så är fallet, hur de påverkats. (IASB, 2014; Deloitte, 2014; EY, 2017; KPMG, 2016; PwC, 2017).

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur de förväntningar som praktiker haft på intäktsredovisningen i telekombranschen med införandet av IFRS 15, förhåller sig till förändringen av de redovisade intäkterna i europeiska börsnoterade bolag inom telekombranschen för år 2016 och 2018. Syftet mynnar följaktligen ut i studiens följande frågeställningar:

- Har implementeringen av IFRS 15 medfört en förändring på nettoomsättningen år 2016 och 2018 för börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen?
- Vilka effekter på nettoomsättningen förväntade sig telekombranschen och praktiker med implementeringen av IFRS 15?

1.4 Disposition

Uppsatsens inledningskapitel utgörs av en historisk översikt i bakgrunden som mynnar ut i en problemdiskussion som förklarar valt problemområde. I uppsatsens andra kapitel diskuteras bland annat innebörden av IFRS 15 och avslutas med den påverkan införandet av IFRS 15 väntades ha på telekombranschen enligt praktiker och telekombolag. Det tredje kapitlet behandlar studiens litteraturgenomgång som leder ut till studiens hypotesprövning. I det fjärde kapitlet redogörs det för tillvägagångssättet för att uppfylla studiens syfte och frågeställningar. I kapitel fem presenteras sedan studiens resultat följt av diskussion och slutsats i det sjätte och sista kapitlet.

1.5 Bidrag

Studien kan framförallt skapa nytta för investerare eftersom studiens förväntan om att redovisade intäkter kommer förändras, i sin tur kan leda till vinstfluktuationer. Studien vänder sig dessutom till bland annat studenter, forskare och allmänt ekonomiintresserade individer men även till bolag inom telekombranschen samt praktiker, såsom revisorer. Förhoppningen är att studien bidrar till större inblick i vilken påverkan implementeringen av IFRS 15 har på nettoomsättning för börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen och om denna påverkan stämmer överens med tidigare uttalanden från praktiker. Vidare är förhoppningen att bland annat forskare finner en utgångspunkt för en mer djupgående fortsatt forskning. Ämnet anses fortfarande vara relevant ur huvudsakligen en kvantitativ forskningssynpunkt eftersom tidigare studier bedöms som få.

1.6 Avgränsningar

Utifrån studiens syfte och frågeställningar kommer en avgränsning genomföras för att enbart studera börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen som redovisar enligt IFRS 15 i sin koncernredovisning. Skälet till att avgränsa oss till samtliga telekombolag i Europa är att det möjliggör för en djupgående analys inom en specifik bransch.

2. Bakgrund

De begrepp och definitioner som presenteras nedan börjar med intäktsredovisning i generella drag och fortsätter sedan in på IASB och tidigare standarder som behandlar redovisning av intäkter. Avsnittet fortsätter med IFRS 15 och dess femstegsmodell för att redovisa intäkter. Slutligen presenteras den förväntade påverkan på telekombranschen enligt praktiker och telekombolag.

2.1 Intäktsredovisning

Den kritiska händelsen avgör när en intäkt ska redovisas, där tidigare standarder använt realisationsprincipen ur ett resultaträkningsbaserat synsätt. Detta användes i IAS 11 och IAS 18 men det har IFRS 15 rört sig ifrån till att istället använda ett balansräkningsorienterat synsätt. IFRS 15 inkluderar både nya krav på upplysning och en ny modell i fem steg, för redovisning av intäkter. Redovisning kan definieras som att ett bolags redovisning ska ge information till både externa och interna parter. De interna parterna kan vara bolagets ledning och styrelse och de externa parterna syftar till alla externa intressenter. Investerare, både nuvarande aktieägare och potentiella nya investerare som har intresse av att investera i bolaget, samt banker, är exempel på externa intressenter. Redovisningen har då som syfte att minska informationsasymmetri mellan företagsledning och externa intressenter. Detta leder till att investerare kan investera mer effektivt vilket ökar tillväxten i ekonomin för samhället i stort. (Marton et al., 2018b). Redovisning av intäkter har exempelvis en avgörande roll i finansiella rapporter eftersom de ofta utgör grunden för investeringsbeslut. Huvudsyftet med standarden IAS 18 och IFRS 15 är att därmed ge vägledning och hjälp vid intäktsredovisning. (Tong, 2014).

År 2014 publicerade IASB IFRS 15 och en sammanfattning av projektet med en respons till inkomna kommentarsbrev från intressenter. I projektsammanfattningen går IASB igenom varför man valt att ändra intäktsredovisningen. De uttalar sig om att den främsta anledningen är att tidigare standarder gjorde det svårt för investerare och analytiker att förstå och jämföra olika bolags omsättning. Begränsad vägledning för hur redovisningen av intäkter skulle gå till gjorde att det uppstod många olika sätt att hantera intäkter. Detta var särskilt tydligt när det gäller mer komplexa avtal, mer specifikt avtal med flera delar och åtaganden. IFRS 15 ska därmed fungera som ett ramverk för att öka jämförbarhet mellan avtal, förhindra att bolag använder egna ramverk samt göra informationen i finansiella rapporter mer användbar genom

högre krav på upplysning i noter. De presenterar sedan följande femstegsmodell som kortfattat förklaras nedan. (IASB, 2014).

IFRS 15 behandlar intäkter från avtal med kunder och publicerades av IASB år 2014. Standarden fanns tillgänglig att tillämpa som tidigt antagande från att den publicerades men standarden antogs 2018 vilket innebär att kravet på att redovisa enligt IFRS 15 infördes 2018 (IFRS, 2018). IFRS 15 ersätter IAS 11, IAS 18, IFRIC 13, IFRIC 15, IFRIC 18 och SIC-31. Eftersom alla intäkter från avtal med kunder nu redovisas enligt IFRS 15 görs inte längre skillnad mellan intäkter från varor och intäkter från tjänster. IFRS 15 innehåller en femstegsmodell som vägledning för bolagen till hur intäkter ska redovisas. Den innehåller även nya krav på upplysningar i noterna för ett bolags finansiella rapporter. (IASB, 2014).

2.2 Femstegsmodellen

Steg 1: Identifiera avtalet med kunden

Det första steget är att identifiera att ett avtal föreligger, vilket enligt IFRS innebär att det med minst 50 procents sannolikhet kommer att inträffa. Den nya modellen tar bort den kontantbaserade metoden för att identifiera intäkter. Har bolaget erhållit kontanter ska intäkten redovisas endast om bolaget antingen slutfört sitt åtagande mot kunder eller fortsättningsvis levererar tjänster till kunden. (IASB, 2014).

Steg 2: Identifiera prestationsåtagandena i avtalet

Steg två avser att identifiera de åtaganden som bolaget erhållit genom att ingå avtalet med kunden. Redovisning av intäkter ska knytas till varje enskilt åtagande. Det finns därför en separationsprincip för avtal som avser flera prestationsåtaganden. (IASB, 2014).

Steg 3: Fastställ transaktionspriset

Steg tre avser att identifiera transaktionspriset bolaget har rätt att erhålla från kunden i utbyte mot varan eller tjänsten som avtalet avser. Om transaktionspriset är fast och utskrivet i avtalet innebär detta steg ingen komplexitet. Är transaktionspriset däremot rörligt är detta steg svårare. Enligt modellen ska bolaget då sätta det transaktionspris som är mest troligt. Om det är troligt att bolaget i framtiden är skyldiga kunden någon form av återbetalning ska denna avsättas. Har bolaget statistik över utfall av tidigare avtal ska transaktionspriset viktas för de olika möjliga utfallen. (IASB, 2014).

Steg 4: Fördela transaktionspriset till de olika åtagandena i avtalet

Steg fyra avser hur transaktionspriset ska fördelas om det föreligger flera prestationsåtaganden. Transaktionspriser ska då sättas efter varje enskilt åtagandes fristående försäljningspriser. Finns dessa inte tillgängliga ska de tas fram genom bedömning av bolaget. (IASB, 2014).

Steg 5: Redovisa intäkten vid uppfyllandet av respektive åtagande

Steg fem avser när intäkten ska redovisas, detta ska göras för varje enskilt åtagande och innebär att bolaget ska ha överfört kontrollen över varan eller tjänsten de åtagit sig att leverera till kunden. För varor innebär detta vanligtvis intäkten redovisas vid ett tillfälle vid exempelvis leverans, medan det för tjänster innebär att redovisning av intäkter sker över tid. (IASB, 2014).

2.3 Förväntad påverkan enligt praktiker

Falkman och Lundqvist (2016) visar på att alla branscher inte väntas påverkas i lika stor utsträckning till följd av införandet av IFRS 15. De ger exempel på branscher som väntas påverkas särskilt mycket och tar upp telekombranschen, byggbranschen och IT-branschen som exempel. De beskriver att väntade effekter dels är av kvantitativ karaktär och syns i både resultaträkningen och balansräkningen men även av kvalitativ karaktär där de största effekterna väntas uppstå till följd av de nya kraven på information i noter. (Falkman & Lundqvist, 2016). Vidare gör bland annat både KPMG (2016) och Deloitte (2014) bedömningen att införandet av IFRS 15 kan få en stor påverkan på bolag inom telekombranschen.

Försäljning av servicepaket sker ofta i telekommunikationsindustrin. Mobiltelefoner och abonnemang som betalas över tid ingår ofta i samma kontrakt. Om de uppfyller definitionen av distinkt, kommer de att redovisas som ett separat prestationsåtagande. (PwC, 2017). Enligt IAS 18 är intäkterna redovisade för en tjänst eller vara nästan alltid begränsade till det belopp som faktureras till kunden för den specifika varan eller tjänsten. Som exempel redovisades inga intäkter på en mobiltelefon som såldes gratis som en del av ett kontrakt med månatliga tjänster. (Deloitte, 2014). Fördelningen av transaktionspriset kan vara den mest påverkade komponenten genom införandet av IFRS 15 för telekombolag. Enligt IFRS 15 ska en

mobiltelefon, även om den är rabatterad eller säljs gratis, kännetecknas som ett separat prestationsåtagande. En del av det totala transaktionspriset kommer därmed att fördelas till mobiltelefonen baserat på dess fristående försäljningspris. (PwC, 2017). Intäkter redovisade för en vara kommer alltid att baseras på dess fristående försäljningspris oavsett dess faktiska pris i kontraktet. Därmed kommer mer intäkter redovisas i början av kontraktet, när exempelvis mobiltelefonen levereras, medan mindre intäkter kommer att redovisas när kontraktet fortlöper i samband med att de månadsvisa tjänsterna (abonnemanget) tillhandahålls. (BDO, 2014). Till exempel kommer intäkter relaterade till en mobiltelefon som säljs gratis att redovisas vid avtalets början, när kunden får kontroll över den, även om kunden ännu inte har betalat för varan. (PwC, 2017).

I enlighet med IFRS 15 måste bolag bedöma om aktiveringsavgifter utgörs av varor eller tjänster till kunder. I ett kontrakt inkluderat en mobiltelefon och månadsvisa tjänster är det möjligt att exempelvis föreställa sig att bolaget tar ut en aktiveringsavgift för att installera en fysisk linje till kundens lokaler. Om kunden fortfarande kan använda linjen när den byter telekommunikationsleverantör, representerar linjen en distinkt tjänst. Den relaterade aktiveringsavgiften redovisas därmed som ett separat prestationsåtagande. Om förskottsavgiften inte representerar ett separat prestationsåtagande, ingår avgiften i transaktionspriset och ska fördelas mellan mobiltelefonen och de månadsvisa tjänsterna (EY, 2015).

Sammanfattningsvis innebär införandet av IFRS 15 att intäkterna från telefonen måste redovisas separat från mobilabonnemanget och intäkter från försäljning av mobiltelefonen måste tidigareläggas. Den redovisade intäkten ska utgöra telefonens separata försäljningsvärde i förhållande till den totala försäljningen, och inte det värde kunden betalar när avtalet ingås. (PwC, 2016).

2.4 Förväntad påverkan enligt telekombranschen

När IASB år 2009 offentliggjorde sitt diskussionspapper för IFRS 15 inkom flertalet kommentarsbrev. De kommentarsbrev som sticker ut mest är de från telekombolag som uttrycker oro inför den nya standarden. Amerikanska Verizon ställer sig emot införandet av IFRS 15 med motiveringen att med en kundbas som utgör nästan 100 miljoner kontrakt är det inte genomförbart att utvärdera varje enskild transaktion i enlighet med IFRS 15. Det finns

enligt Verizon många parametrar som styr utformningen av ett avtal såsom samtalskostnad, utrustning som kunden köper i samband med abonnemanget, aktiveringskostnad, smskostnad, mobildata med mera. För varje avtal skulle varje parameter behöva analyseras utifrån IFRS 15 vilket Verizon inte anser praktiskt genomförbart. Det skulle krävas stora förändringar för bolaget sett till olika IT-system och nya rutiner att kostnaderna skulle bli så höga att det skulle påverka även alla deras kunder negativt. Verizon påpekar även att komplexiteten i avtalen skulle göra de finansiella rapporterna mindre pålitliga än de varit tidigare, (Verizon, 2009).

Telekom Italia hävdar att IFRS 15 tycks stå i konflikt med själva föreställningsramen, att processen för att identifiera avtal fokuserar för mycket på avtalets innehåll vilket står i konflikt med föreställningsramens 35:e paragraf som säger att substansen ska gå före villkoren vilket kan underminera användbarheten i de finansiella rapporterna. Telekom Italia fortsätter med att argumentera för att de inte anser att det finns några problem med de aktuella standarderna för intäkter IAS 11 och IAS 18 i telekombranschen och att IFRS 15 bara skulle medföra en ökad komplexitet i redovisningen till följd av den stora mängden avtal, och samtidigt medföra stora kostnader. De påpekar även att femstegmodellens krav på att fördela intäkter till respektive åtaganden ger en missvisande bild av den underliggande ekonomiska substansen och även hur verksamheten fungerar för ett telekombolag, (Telekom Italia, 2009).

Vodafone inleder sitt kommentarsbrev med att de anser att en ny standard bör tillföra mer användbar och tillförlitlig information till ledning, aktieägare, analytiker och andra användare av den finansiella informationen än vad tidigare standarder gör, samt att den tillför fördelar som matchar eller överstiger de kostnader den medför. För telekombranschen anser de inte att dessa mål uppfylls utan att IFRS 15 istället väntas skapa en felaktig periodisering av intäkter, skapa en process för intäktsredovisning som med den stora mängd avtal de har blir svår eller omöjlig att implementera, negativt påverka aktieägare genom höga kostnader samt att avtal som borde redovisats på samma sätt kan komma att redovisas helt olika kring exempelvis olika försäljningskanaler. Vodafone hävdar också att tidigare standard för intäktsredovisning redan ger en hög grad av konsistens i redovisningen för alla europeiska och amerikanska telekombolag vilket ger användbar och pålitlig finansiell information åt användarna, (Vodafone, 2009). Deutsche Telekom AG (2009) påpekar problematiken som uppstår när en telefon säljs när kunder ingår kontrakt med att kunden betalar av den löpande bryter länken mellan ökningen i intäkter och kassaflöden. I tidigare standard har telekombolag haft

möjlighet att redovisa intäkter för telefoner löpande men nu måste intäkten tidigareläggas eftersom kontrollen över telefonen övergår till kunden i början av avtalet. Den redovisade intäkten måste dessutom vara telefonens fristående värde, vilket kan vara högre än det pris kunden betalar av då kunden kan ha erhållit en rabatt enligt abonnemanget. (Deutsche Telekom, 2009). Vidare menar Deutsche Telekom (2009) att det blir missvisande för användare av de finansiella rapporterna eftersom omsättningen ökar medan de framtida kassaflöden som ökningen i omsättning avser kan komma i senare perioder. Detta i sin tur gör det svårt att värdera ett bolag genom framtida kassaflöden för en investerare med IFRS 15 jämfört med tidigare standard (Deutsche Telekom, 2009). Sammanfattningsvis kan implementeringen därmed resultera i höga kostnader och samtidigt skapa en större fluktuation på redovisade intäkterna med tanke på att en större del av intäkterna redovisas i början på kontraktets period när kunden får ta del av mobiltelefonen.

3. Litteraturgenomgång

Syftet med detta kapitel är att redogöra för tidigare forskning som har betydelse för ämnet för att i sin tur identifiera områden som kräver utredning.

Målet med IFRS är att skapa högkvalitativa globala redovisningsstandarder som skapar relevant, transparent och jämförbar information (IFRS Foundation, 2013). Eftersom IFRS i allt högre grad vinner global acceptans är ämnet av stort intresse för forskare. Att studera de ekonomiska konsekvenserna av IFRS-antagandet är inte bara relevant för investerare och andra marknadsaktörer utan också för tillsynsmyndigheter och beslutsfattare. Det obligatoriska antagandet av IFRS i ett land eller område i världen ger forskare värdefulla möjligheter att studera effekterna av en förändring i sättet att redovisa. (Ahmed et al., 2013b). Påverkan av IFRS och dess standarder generellt är någonting det finns tidigare forskning om. Specifika studier gällande implementeringen av IFRS 15 har även identifierats men visar sig ur främst en kvalitativ synpunkt.

Lourenco och Branco (2015) har genomfört en studie på 67 tidigare undersökningar som visar på effekterna av en implementering av IFRS på informationskvaliteten och kapitalmarknaden. De anser att en implementering av IFRS i allmänhet har en positiv effekt på informationskvaliteten, kapitalmarknaden, jämförbarhet och informationsanvändning. Effekten anses dock vara beroende av ett lands och bolags egenskaper. I synnerhet ska nivån

på de nationella verkställande myndigheterna spelat roll. Undersökning kunde även visa att effekterna från implementeringen av IFRS skiljde sig åt mellan studier på länder från olika kontinenter jämfört med studier på länder från Europeiska unionen. (Lourenco & Branco, 2015).

Vidare har Lundqvist (2014) kunnat visa på att en implementering av en ny standard kräver en lång inlärningsprocess för att begripa hur ett bolag och dess redovisade siffror kan komma att bli påverkad. En högre kvalite på revisorer har visat sig resultera i mindre fel av en implementering, (Loyeung et al., 2016). Granskning av implementeringen av IFRS 15 på organisatorisk nivå har inte bara visat på att IFRS 15 kan ha bokföringsmässiga konsekvenser, utan att effekterna även går långt utöver redovisningen på grund av nödvändigheten av nya system och processer. Dessutom har nya redovisningskrav visat sig vara svåra att förstå och tillämpa, vilket kan leda till flera tolkningar och olika resultat. (Peters, 2016).

Vidare visar GAAPweb (2015) på att 30 procent av respondenterna i en studie förväntade sig att den absolut största utmaningen för implementering av IFRS 15 kommer vara själva fördelningen av intäkter och det nya sättet att redovisa på. Även om betydelsen av IFRS 15 är tydlig så finner Oyedokun (2016) att studier saknas på de potentiella effekter från implementeringen av IFRS 15. Detta återspeglas i praktiken eftersom bolag under 2016 fortfarande hade problem att kvantifiera effekten, (PwC, 2016).

Ett par studier har identifierats vad gäller IFRS 15:s påverkan på bland annat intäkter. Trabelsi (2018) studerade effekterna av IFRS 15 på fastighetsbolag i Dubai. Bolagen implementerade standarden i ett tidigt stadie där resultatet visar att införandet av IFRS 15 hade betydande positiva effekter på nettoomsättning och eget kapital. (Trabelsi, 2018). Tidigare studier har även utförts gällande hur IFRS 15 har påverkat intäktsredovisning och aktiekurser för bolag i Jordanien. Resultatet visade att det finns en betydande kvantitativ skillnad mellan medelvärden för både intäkter och aktiekurs före och efter implementeringen av IFRS 15. Studien gjordes på jordanska gruv-, bygg- och ingenjörsbolag. (Aladwan, 2019). En tredje studie har valt att fokusera på just telekombolagen på den italienska och spanska marknaden. Resultatet visar på att det är möjligt att anta att det finns en direkt korrelation mellan den potentiella effekten av IFRS 15 och mängden och kvaliteten på informationen i den årliga rapporten som utarbetats under de två åren före införandet av den nya standarden.

(Mattei & Paoloni, 2018).

Studiens syfte grundar sig i att införandet av IFRS 15 fortfarande anses vara ett aktuellt och relevant område som har varit omdebatterat. Det har gått två år sedan den nya intäktsstandardens infördes. Eftersom det råder en brist på tidigare kvantitativ forskning gällande IFRS 15:s påverkan på nettoomsättning för telekombolag i Europa, kommer detta att utgöra syftet med studien. Författarnas förväntningar på utfallet tar stöd i de uttalanden som gjorts av flertalet praktiker och telekombolag, som alla pekar ut telekombranschen som föremål för påverkan av införandet av IFRS 15. (Deloitte, 2014; EY, 2017; KPMG, 2016; PwC, 2017). Förväntan är att studien kommer att visa på en positiv skillnad i nettoomsättning som överstiger den förväntade årliga tillväxttenden. Den huvudsakliga anledningen till denna förväntan är att intäkter för mobiltelefoner redovisas som ett separat prestationsåtagande och eventuella rabatter som kunder erhållit till följd av kampanjer inte kommer att dras från telefonens värde i redovisningen (PwC, 2016). Studiens huvudfokus och förväntningar mynnar därmed ut i följande hypotesprövning:

H1: Det finns en signifikant positiv skillnad mellan intäkter för europeiska telekombolag före kontra efter implementeringen av den nya intäktsstandardens IFRS 15.

4. Metod

Metodkapitlet redogör för det tillvägagångssätt för att uppfylla studiens syfte och frågeställningar. Inledningsvis presenteras studiens forskningsstrategi för att sedan följas upp studiens regressionsmodell, beroende variabel, kontrollvariabler, datainsamling och bortfall. Kapitlet avslutas med en diskussion kring studiens trovärdighet.

4.1 Forskningsstrategi

Det finns två olika typer av tillvägagångssätt vid forskning, en kvantitativ och/eller kvalitativ inriktad forskning (Patel & Davidson, 2011). Respektive tillvägagångssätt skiljer sig åt vid insamling, bearbetning och analys av information. Ett kvantitativt tillvägagångssätt innebär exempelvis att den insamlade informationen i form av data bearbetas och analyseras med hjälp av statistiska modeller medan en kvalitativ approach kännetecknas av mjuk data, kvalitativa intervjuer och en tolkande analys. Vidare fastställer frågeställningen vilken metod som är mest lämplig att tillämpa. (Patel & Davidson, 2011). Det primära syftet med uppsatsen är att undersöka hur införandet av IFRS 15 påverkat förändringen av de redovisade intäkterna för börsnoterade telekombolag i Europa mellan år 2016 och 2018. Eftersom intresset ligger i vilka likheter, skillnader och relationer som finns, bör undersökningen grundas i statistiska bearbetnings- och analysmetoder (Patel & Davidson, 2011).

Eftersom undersökning baseras på kvantitativa inslag, i form av kvantitativ information ur databaser, kommer inga intervjuer att genomföras. Slutligen kommer undersökningen inte att behandla vad eventuella förändringar med IFRS 15 får för påverkan på marknaden eller användare av de finansiella rapporterna.

4.2 Regressionsmodell

Framtagandet av studiens regressionsmodell har gjorts utifrån syftet med studien och utifrån de kontrollvariabler som presenteras i ett separat avsnitt nedan. Modellen grundar sig därmed inte i någon tidigare modell. Regressionsmodellen visar på hur de redovisade intäkterna påverkas sett till den faktiska intäkten redovisad 2018 enligt IFRS och den förväntade intäkten baserad på tidigare redovisning enligt IAS 11 alternativt IAS 18. För att undvika dra felaktiga slutsatser om huvudsambandet gällande förändring av intäkter är flertalet kontrollvariabler inkluderade enligt nedan.

Regressionen ser ut som följer:

$$(I_{\text{faktisk}} - I_{\text{förväntad}}) / I_{\text{förväntad}} = \beta_0 + \beta_1 D2018_{it} + \beta_2 SKULD_{it} + \beta_3 \ln TIL_{it} + \beta_4 KASSA_{it} + \beta_5 MARK_{it} + \beta_6 GDPPC_{it} + \beta_7 DBigFour_{it} + \epsilon_{it}$$

I_{faktisk} : är den faktiska intäkten redovisad för respektive år.

$I_{\text{förväntad}}$: är den förväntade intäkten för respektive år (baserat på tidigare redovisning enligt IAS 11 alternativt IAS 18).

Ovanstående variabler utgör fortsättningsvis den beroende variabeln Fintäkt som står för den procentuella förändringen av intäkter.

β_0 : utgör interceptet som visar på vad det förväntade värdet är när de oberoende variablerna uppgår till ett värde av 0.

$D2018$: antar värdet 1 om IFRS15 är i effekt.

$SKULD$: visar på skuldsättningsgraden, vilket fås genom förhållandet mellan totala skulder/eget kapital.

$\ln TIL$: är den naturliga logaritmen av totala tillgångar.

$KASSA$: är förhållandet Intäkter/Operativt kassaflöde.

$MARK$: är varje bolags procent av den totala Europeiska telekommarknadens intäkter.

$GDPPC$: är tillväxten i GDP per capita för respektive land och år.

$DBigFour$: är en dummyvariabel som antar värdet 1 om bolagets revisor tillhör the Big Four, annars 0.

e = Felterm eller residual

4.3 Studiens beroende variabel

Intäkter är för användare av störst intresse för att studera ett bolags utveckling över tid (Marton et, al. 2018a; Chandra & Ro, 2008). Utifrån syftet med studien, vilket är att undersöka ifall implementeringen av IFRS 15 medfört en förändring på nettoomsättningen år 2016 och 2018 för börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen, kommer studiens beroende variabel att utgöra den procentuella förändringen i redovisade intäkter. Den beroende variabeln i regressionsmodellen är förändringen mellan redovisade och förväntade intäkter för 2016 och 2018. Förväntade intäkter har beräknats genom att räkna på hur stor den

genomsnittliga tillväxten för intäkter är mellan år 2011 och 2015 för telekombranschen i Europa. Åren innan 2011 har exkluderats från beräkningen av den genomsnittliga tillväxten med anledning av finanskrisen 2008 och dess ekonomiska påföljder. Beräkningen visade på en minskad genomsnittlig tillväxttakt på nästan 2 procent. Med hjälp av denna tillväxttakt kunde de förväntade intäkterna för år 2016 och 2018 räknas ut med redovisade intäkter år 2015 som basår. Slutligen beräknas den beroende variabeln genom att den faktiska intäkten för respektive år subtraheras med den förväntade intäkten som baseras på tidigare redovisningsstandarder dividerat med den förväntade intäkten. Vidare är studiens beroende variabel i linje med tidigare studier på IFRS 15:s påverkan på bland annat nettoomsättningen (Trabelsi, 2018). I enlighet med studiens förväntan antas den procentuella förändringen i intäkter vara positiv när IFRS 15 är i effekt år 2018.

4.4 Studiens kontrollvariabler

Enligt forskare är tillgång på kapital avgörande för att praktiskt möjligt genomföra ett förändringsarbete (Heide et al., 2002). I studien finns därmed antagandet att storleken på ett bolags tillgångar underlättar för en mer omfattande implementering av IFRS 15 vilket i sin tur kan ge större avslag i redovisningen av intäkter. Storleken på bolag är en vanligt förekommande kontrollvariabel och används i flertalet studier (Tutino et al., 2019; Ahmed et al., 2013a). Det är vanligt att totala tillgångar behöver omvandlas eftersom de inte är normalt fördelade (Yen, 2009). Den naturliga logaritmen används därmed för totala tillgångar för att möjliggöra för en större normalfördelning. Förväntningen är därmed att kontrollvariabeln ska ha en positiv påverkan på den beroende variabeln.

Skuldsättningsgraden utgör ännu en kontrollvariabel i studien. I en studie av Guan et al. (2005) kan ett positivt samband fastställas mellan skuldsättningsgrad och tidigareläggning av intäkter. Incitament till resultatmanipulering och att tidigarelägga intäkter finns därmed för bolag med en högre skuldsättningsgrad (Guan et al., 2005). Kontrollvariabeln för skuldsättningsgraden framställs genom att dividera totala skulder med eget kapital (Hayes, 2020). Kontrollvariabeln antas ha en positiv påverkan på den procentuella förändringen i intäkter för bolag med högre skuldsättningsgrad.

Ett bolags kassaflöde består av en sammanställning över alla in- och utbetalningar som har gjorts inom räkenskapsåret och visar på förändringen i likvida medel. Kassaflödet i den

löpande (operativa) verksamheten visar bland annat på in- och utbetalningar för bolagets främsta intäktsgenererande verksamheter. (IAS 7). Utifrån de uttalanden och förväntningar som presenteras i den teoretiska bakgrunden är studiens förväntan att nettoomsättningen kommer visa på en större ökning i relation till ökningen av det operativa kassaflödet. Anledningen baseras kortfattat på att ett avtal med flera komponenter behöver redovisas som separata åtaganden vilket rent konkret innebär att en mobil som fås på köpet i ett abonnemang behöver intäktsredovisas som ett separat åtagande. (PwC, 2017). Därmed ökar nettoomsättningen under året medan den faktiska inbetalningen för telefonen redovisas under avtalets tid. Av denna anledning inkluderas även en kontrollvariabel för att kontrollera effekten av förhållandet mellan intäkter/operativt kassaflöde. Kontrollvariabeln förväntas ha en positiv effekt på den beroende variabeln.

Enligt studier av Becker et al. (1998) och Nelson et al. (2002) kan revisorer från the Big Four underlätta en övergång från ett tidigare redovisningssystem till att börja implementera IFRS. En förklaring ska vara att dessa större revisionsbyråer erbjuder högre kvalitetskontroller vilket förenklar övergången. Den förväntan som råder i studien är därmed att bolag med revisorer från Big Four kommer resultera till en mer tydlig övergång till IFRS 15 vilket förväntas speglas i positiv förändring av intäkter. Valet av kontrollvariabel är dessutom i linje med en vetenskaplig studie av Aubert och Grudnitski (2012) som studerat om en implementering av IFRS minskat intäktsmanipulering. Slutligen kommer en kontrollvariabel inkluderas för att kontrollera mot respektive lands förändring av GDP per capita. De totala intäkterna tenderar att växa när BNP växer. Omvänt minskar intäkterna vanligtvis när det råder en ekonomisk nedgång. (Lam & Shiu, 2010). Kontrollvariabeln förväntas därmed kontrollera för denna effekt.

4.5 Motivering till valda räkenskapsår

Enligt en kartläggning av Deloitte (2017) utförde majoriteten av de viktiga telekombolag betydande investeringar för att bedöma IFRS 15:s effekter samtidigt som implementeringsplaner initierades för en period före implementeringen av standarden. Vidare kan räkenskapsår 2017 definieras som en övergångsperiod då bolag har möjlighet att tillämpa den nya intäktsstandarderna i ett tidigare skede men inte före rapporteringsperioder som börjar efter den 15 december 2016, vilket utgör den ursprungliga tidpunkten för ikraftträdande. (EY,

2015; PwC, 2017). Att jämföra räkenskapsår 2017 och 2018 kan möjligtvis skapa en bristfällig undersökning. Studien tar bland annat av denna anledning utgångspunkt i data från räkenskapsår 2016 och 2018. Den främsta anledningen är däremot att de flesta kontrakt sträcker sig över en tvåårsperiod inom telekombranschen vilket möjliggör för en korrekt jämförelse mellan studiens respektive räkenskapsår (KPMG, 2016).

4.6 Datainsamling

Capital IQ möjliggör för studien att ta del av information för samtliga börsnoterade bolag i telekombranschen i Europa. Uttalanden och förväntningar på vilka effekter IFRS 15 kommer att medföra samlas in från PwC, KPMG, Deloitte, EY samt från IASB. Samtliga vetenskapliga artiklar som använts för studiens inlednings- och teorikapitel har inhämtats med hjälp av Göteborg Universitets Supersök och Google Scholar. Sökord som har använts är bland annat *IFRS 15*, *IFRS 15 intäkter*, *IFRS 15 revenue recognition*, *IFRS 15 revenue from contracts with customers*, *IFRS 15 telecommunications*.

4.7 Bortfall

Bortfall i undersökningen presenteras i tabell A nedanför. Population uppgår ursprungligen till 144 stycken telekombolag. Inhämtning av bolag till undersökningen gjordes utan någon filtering på status för bolagen. Anledningen till att manuellt justera bort bortfall på bolag som exempelvis förvärvats är att undersökningen kan identifiera förvärv av bolag som skett efter räkenskapsår 2016. Detta innebär att om något telekombolag har genomfört ett förvärv av något annat bolag, kan detta identifieras och justeras för att undvika att intäkterna mellan 2016 och 2018 blir missvisande.

35 st bolag saknar data ur databasen Capital IQ för räkenskapsår 2016 och 2018. Ytterligare 3 st bolag har exkluderats från undersökningen eftersom de inte redovisar några siffror för räkenskapsåret 2018. Vidare saknar 2 st bolag data för räkenskapsår 2016. Avsaknad av data för båda räkenskapsår kan för 30 av de 35 bolag förklaras av förvärv som skett. Tid av förvärv har kontrollerats mot S&P Capital:s webbsida. Information är även inhämtad via Google:s sökmotor när information kring avsaknad av data/tidpunkt av förvärv var bristfällig gällande ett bolag. Ett förvärv slutfördes 2018 till ett bolag som inte ingår i populationen.

Därav var ingen manuell justering nödvändig. Resterande förvärv har genomförts innan räkenskapsår 2016. Vidare kan avsaknad av data för ett av bolagen förklaras av konkurs.

Ett av de två bolag som saknar data för räkenskapsår 2016 är nystartat under 2018 medan det andra bolaget har bytt namn. Två av de tre bolag som saknar data för räkenskapsår 2018 är förvärvade av ett annat bolag som tillhör populationen. Detta innebär att en manuell justering sker för de bolag som gjort ett förvärv sedan 2016. Vidare har ingen rimlig anledning för avsaknad av data påträffats för det tredje bolaget. Tele2 AB är det ena bolaget som genomfört ett förvärv av Com Hem AB. Fusionen avslutades den 5 november 2018 och Com Hem bidrog till segmentets finansiella resultat från det datumet. Ur not 15 "Rörelseförvärv" i Tele2:s årsredovisning för räkenskapsår 2018 går det att utläsa effekten i antalet kronor som förvärvet har på de redovisade siffrorna. (Tele2 AB, 2018). Dessa har justerats bort för studiens respektive variabler. Proceduren har upprepats för det andra tyska bolaget 1&1 Drillisch AG som också genomfört ett förvärv av bolaget Drillisch AB (1&1 Drillisch AB, 2018).

Bolag som har ett brutet räkenskapsår mellan år 2017 och 2018 kommer klassificeras som ett bortfall eftersom kravet på att bolag börjar tillämpa IFRS 15 gäller för räkenskapsår som börjar den 1 januari 2018 eller senare (IFRS 15, C1). En manuell sökning har genomförts för respektive bolag i populationen för att identifiera brutna räkenskapsår. Elva bolag har noterats med brutet räkenskapsår och kommer därmed exkluderas från studien. Vidare kan studiens bortfall resultera i förekomsten av överlevnadsbias som kännetecknas av att logiska fel kan uppstå i en undersökning när man endast fokuserar på de bolag som "överlever" en process utan att beakta de bolag som inte klarat sig (Elton et al., 1996). I studien utgör detta bolag som saknar relevant data som exempelvis har avnoterats från börserna. Detta kan leda till en alltför optimistisk tro på resultatet. Antalet bortfall i tabellen nedan antas dock inte påverka studiens resultat i någon väsentlig utsträckning.

Tabell A: Studiens urval	Antalet årsobservationer	Antalet bolag
Ursprunglig population	288	144
Avsaknad av data för räkenskapsår 2016 och 2018	- 70	- 35
Avsaknad av data för endast ett räkenskapsår	- 10	- 5
Bolag med brutet räkenskapsår	- 22	- 11
Avsaknad av observationer för kontrollvariabler	- 24	- 12
Population efter bortfall	162	81

Tabell B: Indelning per land och år	2016	2018	Totalt
Belgium	1	1	2
Croatia	2	2	4
Czech Republic	1	1	2
Finland	1	1	2
France	2	2	4
Germany	8	8	16
Greece	3	3	6
Hungary	2	2	4
Iceland	2	2	4
Italy	6	6	12
Lithuania	1	1	2
Luxembourg	3	3	6
Malta	1	1	2
Netherlands	2	2	4
Norway	1	1	2
Poland	12	12	24
Portugal	2	2	4
Romania	1	1	2
Russia	8	8	16
Slovenia	1	1	2
Spain	7	7	14
Sweden	8	8	16
Switzerland	2	2	4
Ukraine	1	1	2
United Kingdom	3	3	6
Totalt	81	81	162

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Tabell B ovan visar på studiens population efter bortfall där det går att utläsa att Polen utgör det land i populationen med flest antal telekombolag och observationer, följt av Sverige, Ryssland och Tyskland. Antalet polska telekombolag är därmed överrepresenterade. Att studien endast omfattar exempelvis tre bolag från Storbritannien kan förklaras av att ett flertal brittiska bolag har exkluderats i samband med studiens bortfall. I studiens undersökning kommer dummyvariabler för länder vara inkluderade för att kontrollera för effekten av respektive land.

4.8 Studiens trovärdighet

Studios trovärdighet kan diskuteras utifrån studiens validitet och reliabilitet. Validitet handlar om huruvida studien mäter det som är avsett att mäta och studera (Bryman & Bell, 2013). Syftet med studien är att mäta om implementeringen av IFRS 15 medfört en förändring på nettoomsättningen år 2016 och 2018 för börsnoterade europeiska bolag inom telekombranschen. För att mäta om den procentuella förändring i intäkter är signifikant och avser en övergång till en ny intäktsstandard, har flertalet kontrollvariabler tagits i beaktning som författarna bedömer anses påverka ett bolags nettoomsättning. Med beaktning av flertalet kontrollvariabler finner författarna därmed att risken är låg för att skillnader beror på något annat än förändring av redovisningsstandard.

Vidare innebär en god reliabilitet att resultatet som presenteras i studien går att lita på och blir detsamma ifall studien genomförs igen (Bryman & Bell, 2013). Data har inhämtats direkt från Capital IQ vilket leder till en lägre risk för fel på data än om datainsamlingen skulle utföras manuellt genom exempelvis årsredovisningar. I samband med vår empiriska analys har studien på ett tydligt sätt redogjort för insamling och bearbetning av data. Med hänsyn till ovannämnda punkter bedöms reliabiliteten uppgå till en hög nivå. En risk med studiens resultat är dock att bolag i praktiken inte börjat redovisa i enlighet med IFRS 15 i en tillfredsställande utsträckning eftersom implementeringsarbetet kan vara omfattande (Peters, 2016). Det motsatta kan även vara möjligt där flertalet bolag kan ha valt att tillämpa IFRS 15 i ett tidigare skede.

5. Empirisk analys

I detta avsnitt presenteras resultatet av studien. Inledningsvis presenteras deskriptiv statistik följt av parat t-test, Wilcoxons teckenrangtest, Pearsons korrelationstest och en regressionsanalys.

Deskriptiv statistik:

Tabell C	N	Medelvärde	St.Avv.	Median	min	max
Intäkt	162	3840.893	11168.63	318.482	.005	78089
Fintäkt	162	.226	.407	.084	-.219	1.364
SKULD	162	1.922	4.17	1.32	-8.74	28.094
lnTIL	162	5.931	3.248	6.328	-2.237	11.908
KASSA	162	7.693	37.555	8.031	-187.437	158.95
MARK	162	.614	1.776	.051	0	12.087
GDPPC	162	2.177	1.453	1.987	.146	5.872
DBigFour	162	.759	.429	1	0	1

Tabell C möjliggör för en översikt över variablerna som har behandlats i studien. Med hjälp av histogram för respektive variabel har extremvärden identifieras. Extremvärden för variablerna SKULD, KASSA, MARK och Fintäkt har behandlats genom att ersätta de högsta och lägsta värdena på 1% av datan i variabeln mot observationer som är närmast till dem. Winsor kommandot genererar på det sättet mer stabila resultat eftersom extremvärden lägger till brus i exempelvis en regressionsanalys (Blanie, 2018). Detta har även möjliggjort för användningen av parametriska tester där datan anses vara normalfördelad i tillräckligt stor utsträckning. Ett parametriskt test kännetecknas bland annat av att datan är kvantitativ och normalfördelad (Jaggia & Kelly, 2013). Samtliga redovisade siffror har rapporterats i euro med hjälp av de historiska kurserna i Capital IQ.

Tabell C har inkluderat både intäkter i absoluta tal och den procentuella förändringen av intäkter (studiens beroende variabel). Respektive variabel består av 162 observationer. Det råder en stor skillnad mellan det lägsta och största värdet på nettoomsättningen i absoluta tal. Det råder även en stor skillnad mellan medelvärdet och medianen på intäkter i absoluta tal. Sett till den procentuella förändringen av intäkter, som möjliggör för en mer rättvis jämförelse av bolagen, uppgår den lägsta procentuella förändringen till en minskning med

21,9 procent medan den högsta förändringen uppgår till en ökning med ca 136 procent. Eftersom tabellen visar på att spridningen för respektive variabel och olika bolag är stor, kompletterar medelvärdet och medianen resultatet genom att visa på var datan i observationerna har sin kärna. Den genomsnittliga procentuella förändringen på nettoomsättningen för samtliga år uppgår till 22,6 procent. Medianen uppgår däremot till en procentuell förändring på 8,4 procent. Vidare är skillnaden för intäkter i absoluta tal gällande medelvärdet och medianen stor. Att medelvärdet för intäkterna i både absoluta tal och i procentuell förändring är högre än medianen visar på att det finns extremvärden. För resterande variabler visar tabellen att skillnaden mellan medelvärdet och medianen inte är lika stor, vilket bland annat kan förklaras av att vi behandlat extremvärden genom winsor kommandot.

Tabell D: Jämförelse före och efter IFRS 15	Före IFRS 15 år 2016		Efter IFRS 15 år 2018		Differens medelvärde	Differens median
	Medelvärde	Median	Medelvärde	Median		
Intäkt	3888.164	320.863	3793.622	317.141	94.5418	3.722
Fintäkt	0,171*	.076	0.282*	.119	-1.1105944	0.043
SKULD	1.769	1.287	2.076	1.368	-.3071417	0.0081
lnTIL	5.882	6.321	5.979	6.335	-.0968487	-0.014
KASSA	7.189	6.639	8.198	8.589	-1.009419	1.95
MARK	.625	.052	.604	.051	.0209126	0.001
GDPPC	1.968*	1.452	2.386*	2.065	-.4181352	0.613
DBigFour	.753	1	.765	1	-.0123457	0.012

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Tabell D visar på resultatet för ett parat t-test vilket förutsätter att variablerna är normalfördelade. Testet visar på om två medelvärden för respektive variabel skiljer sig

signifikant från varandra mellan åren 2016 och 2018. Medelvärden för den procentuella förändringen i intäkter och GDP per capita skiljer sig signifikant på ett konfidensintervall på 90 procent. Vidare råder ingen signifikant ökning för medelvärden gällande resterande variabler. Eftersom samtliga variablers data inte följer en normalfördelning fullt ut har även Wilcoxon's teckenrangtest utförts gällande förändringen i medianen för respektive variabel. Någon signifikant skillnad har inte påträffats för skillnaden i medianen mellan åren. Resultatet från tabell D kan därmed endast visa på att det skett en signifikant ökning på en 10 % signifikansnivå för den procentuella förändringen av intäkter och GDP per capita. Ökningen kan likaväl bero på allmän tillväxt som införandet av IFRS 15 vilket studeras vidare i studiens regressionsmodell varpå vi exempelvis inkluderar tillväxt i GDP per capita för respektive land samt förändringen av ett bolags tillgångar. Dessutom är skillnaden inte signifikant på en 5 % signifikansnivå (konfidensintervall på 95 procent) vilket utgör tröskelvärden för att förkasta nollhypotesen.

Tabell E	Fintäkt	D2018	SKULD	lnTIL	KASSA	MARK	GDPPC	DBigFour
Fintäkt	1.000							
D2018	0.136*	1.000						
SKULD	0.070	0.037	1.000					
lnTIL	-0.08**	0.015	0.167**	1.000				
KASSA	-0.148*	0.013	0.071	-0.098	1.000			
MARK	-0.134*	-0.006	0.070	0.505***	0.012	1.000		
GDPPC	-0.033	0.144*	0.175**	-0.264***	0.171**	-0.154*	1.000	
DBigFour	0.017	0.014	0.123	0.683***	-0.019	0.184**	-0.266***	1.000

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Tabell F	VIF	1/VIF
D2018	1.091	.917
SKULD	1.698	.589
lnTIL	4.164	.24
KASSA	1.117	.895
MARK	1.817	.55
GDPPC	4.402	.227
DBigFour	3.098	.323
Mean VIF	2,483	.

En korrelationsanalys används för att visa om det finns ett samband mellan två variabler medan en regressionsanalys av studiens flertalet kontrollvariabler visar på om det finns ett samband mellan studiens beroende variabel (procentuell förändring i intäkter) och studiens flertal oberoende kontrollvariabler (Shi & Conrad, 2009). Korrelationsmatrisen ovan i tabell E visar på korrelationen mellan två variabler för alla variabler som ingår i analysen. Korrelationskoefficienten har ett värde mellan 1 och -1, där 0 anger inget samband, 1 anger maximalt positivt samband och -1 anger maximalt negativt samband. Tabellen visar bland annat att den procentuella förändringen i intäkter har en svag positiv korrelation med dummyvariabeln D2018, skuldsättningsgraden och valet av en Big Four-revisor.

Något anmärkningsvärt ur korrelationsanalysen är att valet av en Big Four-revisor verkar korrelera starkt med ett bolags totala tillgångar. Detta bedöms som rimligt med hänsyn till att stora bolag ofta är kunder till Big Four. Å andra sidan finns det en risk för att multikollinearitet existerar. Multikollinearitet kan beskrivas som ett tillstånd med mycket höga interkorrelationer eller sammankopplingar mellan de oberoende variablerna. Det är därmed en typ av störning i datan och kan vid en inkludering leda till att de statistiska slutsatserna inte blir tillförlitliga. Detta uppstår vanligtvis när variablerna är starkt korrelerade med varandra. Det kan vara svårt att avvisa nollhypotesen för studien när multikollinearitet existerar i den data som undersöks. (Djurfeldt et al., 2018). Det kan med andra ord ofta leda till att variabler som var för sig är signifikanta blir insignifikanta. Detta kan dock upptäckas med hjälp av variansinflationsfaktorn (VIF). Om toleransvärdet är mindre än 0,2 eller 0,1 och värdet på VIF samtidigt är högre än 10 är multikollineariteten problematisk (Djurfeldt et al., 2018). Tabell F visar på att VIF-värdet för Big Four uppgår till ca 3,1 och som högst till 4,4 för GDP per capita. Multikollinearitet ses därmed inte som ett problem. Detta har även kontrollerats för i regressionsmodellen genom att bland annat exkludera kontrollvariabeln för Big Four där ingen signifikant förändring förekom.

Även om korrelationen för flertalet kontrollvariabler inte är signifikant på en 5 % signifikansnivå finns ändå en förväntning om att kontrollvariablerna korrelerar med både den beroende och oberoende variabel vilket kan komma att påverka huvudsambandet. Utelämnande av viktiga kontrollvariabler kan istället resultera i en skevhet i resultatet.

Tabell G	Koefficient	T-värde	P-värde
D2018	0.128**	2.10	0.038
SKULD	0.007	0.90	0.372
lnTIL	-0.026*	-1.90	0.060
KASSA	0.002**	2.26	0.026
MARK	-0.016	-0.81	0.420
GDPPC	-0.043	-1.12	0.263
DBigFour	0.164*	1.81	0.073
<i>Land effekt:</i>	Ja		
<i>R-sq.</i>	0.358		
<i>Adj.R-sq</i>	0.205		
<i>Obs</i>	162		

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Tabell G visar på resultatet av studiens regressionsmodell. ”R-square” och ”Adjusted R-square” förklarar hur mycket av variansen i procent av den beroende variabeln Fintäkt, som kan förklaras av studiens oberoende variabler. Det är därmed ett mått på den oberoende variabelns förklaringskraft för andelen förklarad varians mellan 0 och 1 och talar om hur väl modellen fungerar. Ett högre värde innebär en högre förklaringskraft. (Djurfeldt et al., 2018). R-square för modellen uppgår till 0,358 vilket innebär att 35,8% av variationen i den beroende variabeln förklaras av den oberoende variabeln. Eftersom att länder är inkluderade som dummyvariabler i regressionsmodellen kan detta resultera i en inflation av måttet R-Square. Adjusted R-square tar därmed hänsyn till antalet oberoende variabler i modellen och justerar ner måttet. Adjusted R-square visar istället på en förklaringskraft på 20,5 procent.

Vidare presenteras respektive variabels koefficient följt av eventuella ”stjärnor” som visar på om koefficienten är signifikant eller inte på en signifikansnivå på 1, 5 eller 10%.

Koefficienten visar på vilken effekt en förändring uppåt för en av studiens oberoende variabler har på den beroende variabeln i procent. Variabeln D2018 har inkluderats i regressionsanalysen och antar värdet 1 om IFRS15 är i effekt, vilket med andra ord avser år 2018. Genom dummyvariabeln kan den inkrementella skillnaden visas mellan åren.

Regressionsmodellen visar att när IFRS 15 är i effekt 2018 leder detta till en procentuell förändring av intäkter på 12,8 procent.

Modellen som presenterats inkluderar robusta standardfel för att kontrollera för heteroskedasticitet och ojämn varians av residualerna. Kortfattat tar robusta standardfel hänsyn till heteroskedasticitet i variation som inte förklaras av modellen. Det vill säga, om mängden variation i den beroende variabeln är korrelerad med de förklarande variablerna, kan robusta standardfel ta hänsyn till denna korrelation, (Djurfeldt et al., 2018). I modellen är även dummyvariabler för länder inkluderade för att kontrollera för effekten av respektive land. Vid exkludering av dummyvariabler för respektive land visade resultatet på att flertalet kontrollvariabler uppgick till en större signifikansnivå medan D2018 var signifikant på en signifikansnivå på 10 procent. Inkluderandet av länder som dummyvariabler leder däremot till att den procentuella förändringen av nettoomsättningen istället blir signifikant på en fem procentig nivå när IFRS 15 är i effekt. Förutom en mer signifikant övergång visar modellen även på en större förklaringskraft. Baserat på resultatet i regressionstabellen kan antagandet om att intäkterna har ökat mellan 2016 och 2018 stärkas eftersom förändringen är signifikant och har beaktat flertalet kontrollvariabler. Resultatet går i linje med förväntningar och uttalanden av praktiker och telekombranschen som tidigare presenterats där intäkterna förväntas öka i början på kontrakten (PwC, 2017; Deutsche Telekom, 2009; Vodafone, 2009; Falkman & Lundqvist, 2016; Deloitte, 2014).

I tabellen går det att utläsa att flertalet koefficienter för variabler kan med upp till 95 eller 90 procent säkerhet fastställa att koefficienten inte är noll och därmed signifikanta. Variabeln KASSA följer studiens förväntan över att nettoomsättningen kommer visa en större ökning än ökningen i det operativa kassaflödet. Modellen visar på att variabeln har en svag positiv effekt på den beroende variabeln. Förändringen är även signifikant på 10-procentsnivån. En möjlig förklaring till en förändring på 0.2 procent kan möjligtvis även förklaras av att det inte skett någon märkvärdig förändring i allokeringen av intäkter mellan åren och att eventuella förändringar kan ha tagit ut varandra på aggregerad nivå.

Likaväl har ett bolags skuldsättningsgrad en svag positiv effekt på studiens beroende variabel vilket följer studiens förväntade riktning. Antagandet har varit att bolag med högre skuldsättningsgrad har mer incitament att tidigarelägga sina intäkter (Guan et al., 2005).

Förändringen är dock inte signifikant på en signifikansnivå på 10%. En risk är även att sambandet kan vara inverterat. Detta innebär att det inte behöver innebära att ökad skuldsättningsgrad hos bolag skapar incitament för att tidigarelägga intäkter utan att en förklaring istället kan vara att ökade intäkter leder till en större möjlighet för bolag att finansiera sin verksamhet via företagslån.

Vidare visar kontrollvariabeln för bolagets tillgångar, marknadsandel och ett lands GDP per capita en svag negativ effekt på den procentuella förändringen av intäkter som inte följer studiens förväntade riktning. Tillgångar har liten påverkan på redovisade intäkter (-0,26 %) men är en bättre förklaring till förändring i intäkter än vad marknadsandel och GDP per capita eftersom variabeln är signifikant på 10-procentsnivån. Tillgång på kapital kan ses som en förutsättning vid implementering av IFRS (Heide et al., (2002). Kontrollvariabeln för tillgångar visar dock på en svag negativ påverkan på studiens beroende variabel vilket inte går i linje med studiens förväntning om att implementeringsarbetet för bolag med större tillgångar skulle ha en större positiv påverkan i redovisade intäkter. Eftersom varken MARK eller GDPPC är signifikanta på en 10 eller 5-procentsnivå, blir slutsatsen att variablerna lika gärna inte har någon effekt på den beroende variabeln.

Resultatet i regressionsmodellen visar slutligen att bolag med en Big Four revisor kan leda till en ökning för en procentuell förändring av intäkter som uppgår till ca 16,4 procent och är signifikant på 10-procentsnivån. Detta stämmer överens med studiens förväntan där studier av Becker et al. (1998) och Nelson et al. (2002) kunde påvisa att revisorer från the Big Four kan underlätta en övergång från ett tidigare redovisningssystem till att börja implementera IFRS. De stora revisionsbyråernas kompetens, storlek och högre krav på sina kunder gällande implementering av IFRS 15 kan därmed utgöra en betydande roll.

Förutom att kontrollera för ett bolags tillgångar, marknadsandel och tillväxt i GDP per capita för respektive land, har studien i efterhand även inkluderat kontrollvariabeln book to market value, BTM, vilket med andra ord är förhållandet mellan bokfört värde på eget kapital och marknadsvärdet på eget kapital. Variabeln inkluderades för att kontrollera för förväntad tillväxt i ett bolags verksamhet och korrelerade investeringar i lager och andra tillgångar (Larcker & Richardson, 2004). Inkluderandet av variabeln har däremot inte resulterat i någon signifikant förändring sett till studiens ursprungliga resultat vilket leder till att det ursprungliga resultatet kvarstår.

6. Diskussion och slutsats

Följande avsnitt redogör för undersökningens slutsatser som presenteras för att besvara studiens frågeställningar och uppfylla syftet med undersökningen. Avslutningsvis presenteras förslag på fortsatt forskning.

IFRS 15 togs fram som ett samarbete mellan IASB och FASB med en förhoppning om att skapa redovisningsregler som var lättare att tillämpa globalt. Flertalet praktiker har alla undersökt och gjort bedömningar på den påverkan IFRS 15 väntades ha när den implementerats där samtliga kom fram till att vissa branscher bedöms påverkas mer än andra. Bedömningen är att införandet av IFRS 15 kan få en stor påverkan på bolag inom telekombranschen. Telekombranschen är särskilt påverkad på grund av att avtal med kunder ofta är komplexa och långa. (Falkman & Lundqvist, 2016; KPMG, 2016; Deloitte, 2014, PwC 2017).

Genom inskickade comment letters framkom det även att flertalet bolag inom telekombranschen var kritiska till denna förändring. Kritiken grundade sig bland annat i att det inte genomförbart att utvärdera varje enskild transaktion i enlighet med IFRS 15 för bolag med stora kundbaser och att implementeringen skulle generera en större fluktuation på redovisade intäkterna med tanke på att en större del av intäkterna redovisas i början av kontraktets period. (Deutsche Telekom, 2009; Vodafone, 2009). Enligt IFRS 15 ska intäkter fördelas på varje distinkt åtagande vilket skiljer sig från tidigare standard. Ett avtal innehållande en mobiltelefon och ett abonnemang behöver därmed redovisas som enskilda separata åtagande. (PwC, 2017). Av den anledningen är förväntningen att mer intäkter redovisas i början av kontraktet, när exempelvis mobiltelefonen levereras, medan mindre intäkter kommer att redovisas när kontraktet fortlöper i samband med att de månadsvisa tjänsterna (abonnemanget) tillhandahålls (BDO, 2014).

Syftet med studien är att undersöka hur de förväntningar som praktiker haft på intäktsredovisningen i telekombranschen med införandet av IFRS 15, förhåller sig till förändringen av de redovisade intäkterna i europeiska börsnoterade bolag inom telekombranschen för år 2016 och 2018. Inledningsvis visar det parade t testet att det skett en ökning av den procentuella förändringen i intäkter mellan år 2016 och 2018 som är signifikant på en 10-procentsnivå. Ingen signifikant förändringen kunde dock påvisas för

medianen. I ett vidare steg har studiens regressionsmodell med beaktande av flertalet kontrollvariabler samt länder, kunnat påvisa ett resultat som antas följa de förväntningar som fanns bland både praktiker och telekombranschen vid införandet av IFRS 15. För en signifikansnivå på 5% visar studiens hypotesprövning på att det finns en signifikant positiv skillnad mellan intäkter för europeiska telekombolag före kontra efter implementeringen av den nya intäktsstandarden IFRS 15.

Studien avgränsades till att genomföras på samtliga telekombolag i Europa som är börsnoterade och därmed alla har krav på att upprätta sin koncernredovisning enligt IFRS 15. Avgränsningen gav initialt en population på 144 stycken bolag vilket efter bortfall till följd av avsaknad av data gick ner till en population av 81 stycken bolag. Detta bortfall var större än vad författarna räknat med och introducerade ett överlevnadsbias i studien. Trots det bedöms antalet observationer som tillräckligt även om det hade varit intressant att undersöka om fler observationer hade påverkat resultatet. Överlevnadsbias är inte heller något som bedöms ha påverkat resultatet av studien i en väsentlig utsträckning.

Författarna reserverar sig för att det kan finnas andra kontrollvariabler som kan förklara förändringen av intäkter mellan år 2016 och 2018. Inkluderandet av kontrollvariabeln book to market value i efterhand har inte resulterat i någon signifikant förändring sett till studiens ursprungliga resultat. Bedömningen bland författarna kvarstår dock om att andra variabler möjligtvis kan förklara förändringen i intäkter över tid vilket i sin tur kan resultera i ett annorlunda resultat. Risken bedöms däremot som låg eftersom studien beaktat flertalet väsentliga kontrollvariabler som grundar sig i stöd från tidigare forskning och vetenskapliga undersökningar.

6.1 Förslag till vidare forskning

Framtida studier behövs för att analysera effekten från implementeringen av IFRS 15 på nettoomsättning för börsnoterade telekombolag i större delar av världen. Sådana studier kommer att hjälpa till att bättre förstå effekten av att tillämpa femstegsmodellen på intäktsredovisningen. Exempelvis skulle en framtida studie kunna inkludera den amerikanska börsen som redovisar intäkter enligt ASC606 som enligt konvergensprojektet ska motsvara IFRS 15 som nämndes i inledningen. Dessutom finns en förväntning om att andra branscher har påverkats av införandet av IFRS 15. För att säkerställa att telekombolag har haft en större effekt på nettoomsättning än andra branscher, öppnar studien upp för att undersöka ytterligare branscher såsom bygg- och IT-branschen. Att dessutom bredda studien till att omfatta fler länder skulle öka antalet observationer och troligtvis leda till mer trovärdiga slutsatser. Ännu en intressant aspekt skulle vara att undersöka marknadseffekterna av den nya intäktsstandardens i relation till marknadens förväntningar. Vidare skulle en djupare studie kunna belysa huruvida förändringen i intäktsredovisning är betydande för beslutsfattande hos användare av finansiella rapporter.

Referenser

l&1 Drillisch AG (2018). *Annual report 2018*. Hämtad 2019-05-06 från https://imagepool.lund1-drillisch.de/v2/download/berichte/2019-03-28_lund1-Drillisch_GB_2018_ENGLISH.pdf

Ahmed, A.S., Neel, M., & Wang, D. (2013a). Does Mandatory Adoption of IFRS Improve Accounting Quality? Preliminary Evidence. *Contemporary Accounting Research*, 30(4), 1344–1372. doi: 10.1111/j.1911-3846.2012.01193.x

Ahmed, K., Chalmers, K., & Hichem, K. (2013b). A meta-analysis of IFRS adoption effects. *International Journal of Accounting* 48(2), 173–217. doi: 10.1016/j.intacc.2013.04.002

Aladwan, M. (2019). Fluctuations of Stock Price and Revenue after the Early Adoption of IFRS 15, “Revenue from Contracts with Customers”. *TALIAN JOURNAL OF PURE AND APPLIED MATHEMATICS – N. 41-2019*, 724–738.

Aubert, F., & Grudnitski, G. (2012). Analysts' estimates - What they could be telling us about the impact of IFRS on earnings manipulation in Europe. *Review of Accounting and Finance*, 11(1), 53–72. doi: 10.1108/14757701211201821

Becker, C.L., DeFond, M.L., Jiambalvo, J. & Subramanyam, K.R. (1998), “The effect of audit quality on earnings management”, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 15 No. 1, 1-24. doi: 10.1111/j.1911-3846.1998.tb00547.x

Benston, G., Bromwich, M., & Wagenhofer, A. (2006). Principles- versus rules-based accounting standards: The FASB's standard setting strategy. *Abacus*, 42(2), 165-188. doi: 10.1111/j.1468-4497.2006.00196.x

Binder Dijker Otte & Co. [BDO]. (2014). *IFRS in Practice – IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers: Transition*. Hämtad 2020-05-14 från http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/IFRS%20in%20Practice/Documents/IFRS%20in%20Practice%20IFRS15-Transition_print.pdf

Blanie, B. (2018) Winsorizing. I *The SAGE Encyclopedia of Educational Research, Measurement, and Evaluation*. Hämtad 2020-05-16 från <http://sk.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/reference/download/sage-encyclopedia-of-educational-research-measurement-evaluation/i22326.pdf>

- Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2., [rev.] uppl.). Stockholm: Liber
- Chandra, U., & Ro, B. (2008). The role of revenue in firm valuation. *Accounting Horizons*, 22 (2), 199–222. DOI: 10.2308/acch.2008.22.2.199
- Deloitte. (2014). *IFRS industry insights: Telecommunications sector*. IASplus. Hämtad 2020-05-09 från: <https://www.iasplus.com/en/collections/revenue/ifrs-insights-revenue>
- Deloitte. (2017). *IFRS 15 Revenue from contracts with customers: Are you ready for the “Big Change?”*. Hämtad 2020-05-04 från https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/xs/Documents/About-Deloitte/mepovdocuments/mepovissue23/IFRS-15_mepov23.pdf
- Deutsche Telekom AG. (2009). *Discussion Paper: Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-26 från http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//239/239_16978_MichaelBrucksDeutscheTelekom_0_CL24DeutscheTelekom.pdf
- Elton, J., Gruber, J., & Blake, C. (1996). Survivorship bias and mutual fund performance, *The review of financial studies*, 9(4), 1097-1120. doi: 10.1093/rfs/9.4.1097
- Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2018). *Statistisk verktygslåda 1: Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- EY. (2015). *The new revenue recognition standard - telecommunications*. Hämtad 2020-05-29 från [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS_in_Telecommunications:_The_new_revenue_recognition_standard_-_telecommunications./\\$File/Applying-Telcos-Mar2015.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS_in_Telecommunications:_The_new_revenue_recognition_standard_-_telecommunications./$File/Applying-Telcos-Mar2015.pdf)
- EY. (2017). *Technical Line FASB — final guidance How the new revenue standard affects telecommunications entities*. Global: EY. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.eyjapan.jp/library/issue/us/gaap-weekly-update/pdf/GAAP-2017-06-22-03.pdf>
- Falkman, P. & Lundqvist, P. (2016). IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers – ny grund för intäktsredovisning. *Balans*, (2).

GAAPweb, C. (2015). *Is your business prepared for IFRS 15?* Hämtad 2020-04-28 från <https://www.gaapweb.com/article/is-your-business-prepared-for-ifs-15/>

Guan, L., Pourjalali, H., Sengupta, P., & Teruya, J. (2005). Effect of Cultural Environment on Earnings Manipulation: A Five Asia-Pacific Country Analysis. *Multinational Business Review*, Vol. 13(2), 23-41. doi: 10.1108/1525383X200500007

Hayes, A. 2020. Debt-To-Equity Ratio – D/E. *Investopedia*. Hämtad: 2020-05-03 från <https://www.investopedia.com/terms/d/debtequityratio.asp>

Heide, M., & Grønhaug, K., & Johannessen, S. (2002), Exploring barriers to the successful implementation of a formulated strategy, *Scandinavian Journal of Management*, 18(2), 217-231. doi: 10.1016/S0956-5221(01)00007-0

IASB. (2010). *IAS 7 Rapport över kassaflöden*. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.faronline.se/dokument/i/ias0007/>

IASB. (2008). *Discussion Paper: Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-26 från <https://www.ifrs.org/projects/2015/revenue-from-contracts-with-customers/comment-letters-projects/dp-revenue-recognition/#consultation>

IASB. (2014). *IFRS 15 Revenue from Contracts Feedback Statement*. Hämtad 2020-05-26 från <https://www.ifrs.org/-/media/project/revenue-from-contracts-with-customers/project-summary-and-feedback-statement/project-summary-feedback-statement-may-2014.pdf>

IFRS Foundation. (2014). *IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>

IFRS Foundation. (2013). *Constitution Revised and approved by the Trustees January 2013*. Hämtad 2020-05-12 från <http://www.ifrs.org/The-organisation/Governance-andaccountability/Constitution/Documents/IFRS-Foundation-Constitution-January-2013.pdf>

Jaggia, S., & Kelly, A. (2013). *Business statistics : Communicating with numbers*. New York, NY: McGraw-Hill/Irwin.

KPMG. (2016). *Revenue for Telecoms - Issues In-Depth* . Global: KPMG. Hämtad 2020-04-14 från <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2016/09/revenue-for-telecoms-issues-in-depth-2016.pdf>

Lam, P., & Shiu, A. (2010). Economic growth, telecommunications development and productivity growth of the telecommunications sector: Evidence around the world. *Telecommunications Policy* 34(4), 185–199. doi: 10.1016/j.telpol.2009.12.001

Larcker, D., & S. Richardson. (2004). Fees paid to audit firms, accrual choices, and corporate governance. *Journal of Accounting Research* 42(3): 625– 56. doi:10.1111/j.1475-679X.2004.t01-1-00143.x

Lourenco, C., & Branco, M. (2015). Main consequences of IFRS adoption: Analysis of existing literature and suggestions for further research. *Revista Contabilidade & Financas* 26(68), 126–139. doi: 10.1590/1808-057x201500090

Loyeung, A., Matolcsy, Z., Weber, J., & Wells, P. (2016). The cost of implementing new accounting standards: The case of IFRS adoption in Australia. *Australian Journal of Management*, 41(4), 611-632. doi: 10.1177/0312896216649015

Lundqvist, P. (2014). *Tillämpning av redovisningsnormer Intäkter och avsättningar*. Ekonomi doktorsexamen i företagsekonomi, Göteborg: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Göteborg: BAS. Hämtad 2020-05-29 från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37010/1/gupea_2077_37010_1.pdf

Marton, J. (2015, 27 jan) Vad är priset för principiell konsekvens?. *Balans*. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.tidningenbalans.se/kronika/vad-ar-priset-principiell-konsekvens/>

Marton, J., Lundqvist, P., & Pettersson, A.K. (2018a). *IFRS – i teori och praktik* (5:e upplagan). Sanoma utbildning: Stockholm.

Marton, J., Runesson, E., & Samani N.K. (2018b). *Financial accounting theory – an accounting quality approach* (1:a upplagan). Studentlitteratur AB: Lund.

Mattei, G., Paoloni, N. (2018). Understanding the Potential Impact of IFRS 15 on the Telecommunication Listed Companies, by the Disclosures' Study. *International Journal of Business and Management*, 14(1). doi:10.5539/ijbm.v14n1p169

Nelson, M.W., Elliott, J.A. and Tarpley, R.L. (2002), "Evidence from auditors about managers' and auditors' earnings management decisions", *The Accounting Review*, 76, 175-202.

Oyedokun, G. E. (2016). Revenue Recognition Paradox: A Review of IAS 18 and IFRS 15. doi: 10.2139/ssrn.2912250

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder : Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4., [uppdaterade] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Peters, M. (2016). The new IFRS 15 standard: implementation challenges for Belgian companies (Master's thesis). Liege: HEC-Ecole de gestion de l'ULg. Hämtad 2020-05-29 från <https://matheo.uliege.be/bitstream/2268.2/1243/5/The%20new%20IFRS%2015%20standard%20-%20Implementation%20Challenges%20for%20Belgian%20Companies.pdf>

PwC. (2016). *2016 revenue recognition survey - Readiness update, impacts and remaining challenges*. Hämtad 2020-05-29 från https://www.pwc.com/hu/hu/szolgalattasok/ifrs/ifrs_15/kiadvanyok/2016_revenue_recog.pdf

PwC. (2017). *New revenue guidance Implementation in the communications industry*. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-15/in-depth-ifrs-15-industry-supplement-communications.pdf>

PwC. (2018). *Nytt upplysningskrav från IFRS 15 - det här bör du tänka på redan nu!*. Hämtad 2020-05-29 från <https://www.pwc.se/sv/finansieell-rapportering/ifrs-15-nytt-upplysningskrav.html>

Shi, R., & Conrad, S. (2009). Correlation and regression analysis. *Annals of Allergy, Asthma & Immunology*, 103(4), 35-41. doi:10.1016/S1081-1206(10)60820-4

Tele2 AB (2018). *Årsredovisning 2018*. Hämtad 2019-05-06 från https://www.tele2.com/globalassets/documents/reports/annual-reports/2018/tl2_ar_2018_sve_190330_index.pdf

Telekom Italia. (2009). *Discussion Paper: Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-26 från http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//239/239_17010_RiccardoTarantoTelecomItalia_0_CL54TelecomItalia.pdf

Tong, T. L. (2014). *A Review of IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-26 från [http://www.masb.org.my/pdf.php?pdf=2014-09-15%20Review%20of%20IFRS%2015%20\(TLT\).pdf&file_path=pdf](http://www.masb.org.my/pdf.php?pdf=2014-09-15%20Review%20of%20IFRS%2015%20(TLT).pdf&file_path=pdf)

Trabelsi, N. S. (2018). IFRS 15 early adoption and accounting information: case of real estate companies in Dubai. *Academy of Accounting & Financial Studies Journal* 22(1), 1–12.

Tutino, M., Regoliosi, C., Mattei, G., Paoloni, N., & Pompili, M. (2019). Does the IFRS 15 impact earnings management? Initial evidence from Italian listed companies. *African Journal of Business Management*, 13(7), 226-238. doi: 10.5897/AJBM2018.8735

Verizon. (2009). *Discussion Paper: Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-24 från http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//239/239_16985_RobertJBarishVerizonCommunications_0_CL31VerizonCommunications.pdf

Vodafone. (2009). *Discussion Paper: Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*. Hämtad 2020-05-22 från http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//239/239_17013_AndyHalfordVodafoneGroup_0_CL57VodafoneGroup.pdf

Weaver, L., & Woods, M. (2015). The Challenges Faced by Reporting Entities on Their Transition to International Financial Reporting Standards: A Qualitative Study. *Accounting in Europe*, 12(2), 1-25. doi: 10.1080/17449480.2015.1103376

Yen, E. (2009). Is taking natural log superior to not? – Using a characteristics oriented fuzzy Hopfield neural network to identify probability density functions. *Expert Systems with Applications*, 36(3), 5094-5099. doi: 10.1016/j.eswa.2008.06.034